

Tisková zpráva, 10. srpna 2022

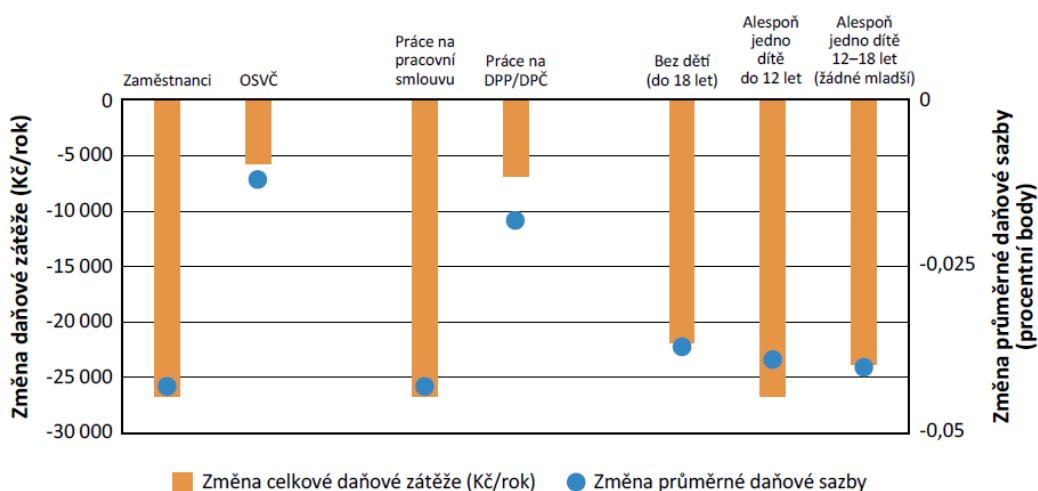
Nová studie think-tanku IDEA při Národohospodářském ústavu Akademie věd ČR „Kompenzace ztráty příjmů v pandemii covid-19: vítězové a poražení“ představuje výsledky analýzy vládních opatření, která měla kompenzovat ztráty příjmů domácností v reakci na pandemii covid-19. Studie odpovídá na zásadní otázku, do jaké míry byla tato opatření úspěšná v pomoci zasaženým domácnostem.

Zjištění studie potvrzují, že z hlediska ztráty příjmů byly pandemií covid-19 nejvíce zasaženy domácnosti osob samostatně výdělečně činných a lidé s nárazovými zdroji výdělku v prekarizovaných zaměstnáních. Významný pokles příjmů ale pocítily i domácnosti s dětmi do 12 let, samoživitelé a domácnosti, které čelily chudobě již před vypuknutím pandemie.

Zdaleka největší objem prostředků, kterými se vláda snažila kompenzovat negativní příjmové dopady pandemie, zhruba 130 miliard Kč, padlo na změny v daňovém systému. Přímou pomoc domácnostem postiženým proticovidovými restrikcemi šlo zhruba o polovinu méně, přes 63 miliard Kč ročně. Na necelé 4 miliardy Kč ročně pak vyšlo posílení systému dávek.

Studie dokládá, že kompenzační opatření nebyla na nejzasaženější skupiny obyvatel dostatečně cílena. „Daňové změny v době pandemie, ačkoli představovaly největší zatížení státního rozpočtu, pomohly příjmově spíše bohatším domácnostem, které byly pandemií zasaženy méně,“ vysvětluje spoluautorka studie Lucie Zapletalová.

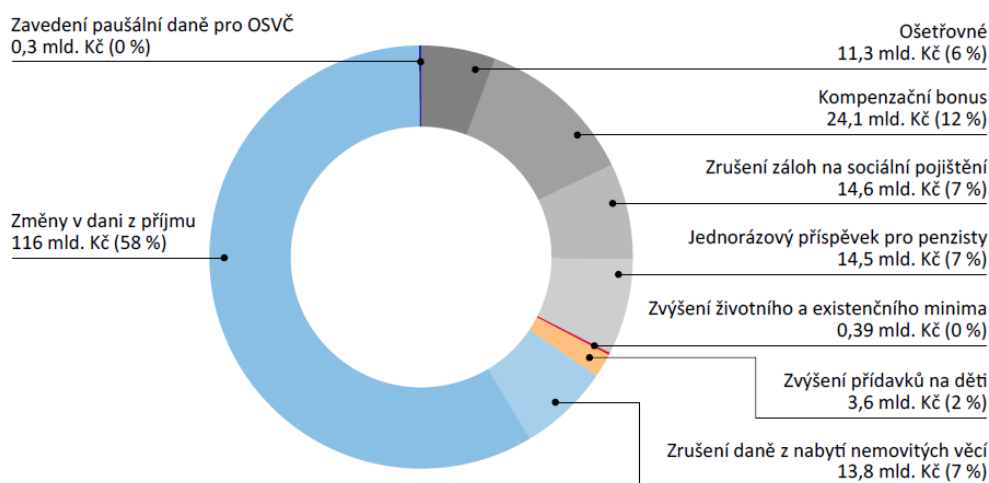
Graf P3: Dopad změn v dani z příjmu na skupiny poplatníků podle typu práce a přítomnosti dětí v rodině

Pozn.: Graf ilustruje dopady přijatých změn v dani z příjmu (zrušení superhrubé mzdy jako základu daně z příjmu a navýšení daňových slev) v prosinci 2020 a červenci 2021 na daňovou zátěž (celkovou výši odvedených daní z příjmu a plateb na sociální a zdravotní pojištění) a na průměrnou daňovou sazbu (podíl celkové daňové zátěže na nákladech práce) pro různé skupiny poplatníků podle typu ekonomické aktivity a přítomnosti dětí v rodině. Simulováno na základě modelu TAXBEN na datech EU-SILC 2020.

Ani náklady přímo kompenzující dopady restrikcí spojených s pandemií nepomohly všem skupinám potřebných. Ačkoli úspěšně cílily na ztráty příjmů u osob se stabilním příjmem, ať už zaměstnance či OSVČ, nedokázaly pomoci lidem s nárazovými výdělky v prekarizovaných zaměstnání. Naopak do těchto nákladů patří i 14 miliard Kč ročně navíc pro důchodce, kteří byli po příjmové stránce zasaženi pandemií nejméně.

Graf 7: Odhad ročních rozpočtových nákladů kompenzačních opatření

Poznámka: Všechny údaje odpovídají ročním nákladům na dané opatření. U ošetřovného, kompenzačního bonusu a zrušení záloh na sociální pojištění uvádíme údaje k roku 2020 podle Hlaváček a Pavel (2020). Náklady na příspěvek pro penzisty jsou pouze jednorázové a vznikly na základě vlastních výpočtů. Rozpočtové dopady zvýšení existenčního a životního minima, zvýšení přídatků na děti, zrušení daně z nabytí nemovitých věcí a zavedení paušální daně pro OSVČ pochází z důvodových zpráv k daným změnám zákona a odpovídají odhadovaným nákladům v prvním roce platnosti (tedy v roce 2020 u životního a existenčního minima a v roce 2021 u přídatků na děti, daně z nemovitých věcí a paušální daně). Rozpočtové dopady změn přijatých v oblasti dani z příjmu pochází z našich vlastních výpočtů a odpovídají odhadovaným nákladům pro rok 2022 (vypočteno na základě dat EU-SILC 2020 a modelu TAXBEN).¹⁶

Analýza ukazuje, že změny v dávkovém systému sice byly zacíleny správně na poskytnutí větší podpory nízkopříjmovým domácnostem a chudým domácnostem s dětmi, nicméně jejich rozsah byl malý na to, aby výrazně zhoršenou situaci příjmově nejchudších domácností dokázaly výrazněji vylepšit.

„I přes značné náklady státu na kompenzaci snížení příjmů domácností dopadla pandemie mnohem tíživěji na chudší vrstvy společnosti. Tato skutečnost se může v budoucnu projevit prohloubením problémů se zadlužeností domácností, exekucemi, nebo postižením dětí chudobou,“ shrnuje důsledky nedostatečného zacílení vládních kompenzací spoluautorka studie Klára Kalíšková.

Studie vznikla ve spolupráci s PAQ Research a s podporou Akademie věd ČR v rámci programu Strategie AV21. Celý text k dispozici [zde](#).

Kontakt na autory studie:

Klára Kalíšková, klara.kaliskova@cerge-ei.cz

Lucie Zapletalová, lucie.zapletalova@cerge-ei.cz

Administrativní kontakt pro média:

Eva Peňázová, eva.penazova@cerge-ei.cz, +420 - 602 698 440

IDEA při CERGE-EI, Politických vězňů 7, Praha 1, idea@cerge-ei.cz

Institut pro demokracii a ekonomickou analýzu (IDEA) při Národohospodářském ústavu AV ČR, v. v. i. je nezávislý akademický think-tank zaměřující se na analýzy, vyhodnocování a vlastní návrhy veřejných politik. Doporučení IDEA vychází z analýz založených na faktech, datech, jejich nestranné interpretaci a moderní ekonomické teorii. IDEA je projektem Národohospodářského ústavu Akademie věd České republiky, který spolu s Centrem pro ekonomický výzkum a doktorské studium Univerzity Karlovy (CERGE) tvoří společné akademické pracoviště CERGE-EI.